

یادگارهای باقرخان رامشگر

این مختصر به خانواده های هنرمند ظهیرالدینی و پازوکی تقدیم می گردد که به اهتمام ایشان اسناد و مدارک مهمی از تاریخ معاصر موسیقی ایران حفظ شده و سخاوتمندانه در اختیار پژوهشگران گذارده می شود. ا. م.

همانگونه که موسیقی ایرانی بدون کمانچه قابل تصور و فهم نیست شناخت کمانچه و کمانچه نوازی ایرانی نیز شاید بدون شناخت باقرخان و یادگارهای وی ممکن نباشد. یادگارهایی متنوع از باقرخان که بواسطه خانواده هنرمندش بجامانده، در سه دسته اصلی زیر قابل دسته بندی هستند:

۱- آثار ضبط شده

۲- اسناد و مدارک مکتوب

۳- سازها

آثار ضبط شده

بررسیهای دیسکوگرافی گویای آنست که می توان باقرخان را فعالترین هنرمند و دارنده بیشترین و متنوعترین آثار ضبط شده در عصر قاجار دانست و از این رهگذر، گنجینه ای از تکنوازی، دو یا چندنوازی سازی با هنرمندانی بزرگ چون آقاحسینقلی و درویش خان، اجرای رنگهای بسیار، جواب آواز در همکاری با برجسته ترین چهره های آواز ایران چون سید احمد خان، قربان خان، طاهرزاده و اقبال و همکاری در بیادگار گذاشتن تصانیفی جاویدان بویژه با رضاقلیخان نوروزی و عبدالله خان دوامی، مجموعه گسترده آثار ضبط شده از باقرخان رامشگر را تشکیل می دهد.

دفعات مشارکت وی در ضبط صفحه های گرامافون بشرح زیر است:

- صفحه های ضبط شده در تهران در سال ۱۲۸۴ شمسی (۱۹۰۶م) دارای لیبلهای گرامافون رکورد، گرامافون کنسرت رکورد و گرامافون مونارک رکورد
- صفحه های ضبط شده در ادن (پاریس) در سال ۱۲۸۶ شمسی (۱۹۰۷م) دارای لیبل سوسیتته انونیم فرانس اندوگرافیک که عکس باقرخان و همراهان بر روی لیبل آن وجود دارد

- صفحه های ضبط شده در پاریس (یا هانور آلمان) در سال ۱۲۸۶ شمسی (۱۹۰۷م) دارای لیبل گلوبوس رکورد

- صفحه های ضبط شده دارای لیبل کمپانی گرامافون در لندن در سال ۱۲۸۸ شمسی (۱۹۰۹م) گرامافون کنسرت رکورد و گرامافون مونارک رکورد
- صفحه های ضبط شده در تفلیس در سال ۱۲۹۳ شمسی (۱۹۱۴م) دارای لیبل مونارک رکورد
- صفحه های ضبط شده در تهران در سال ۱۳۰۶ شمسی (۱۹۲۸م) دارای لیبل هیز ماسترز ویس که اسم باقرخان فقط بر روی برچسب مشاهده شده است

از راست: آقاحسینقلی، عارف، عیسی آقاباشی، کریم کور و قربان خان (از مجموعه ی باقرخان)

اگرچه ارائه دیسکوگرافی کاملی از باقرخان بدلیل کمبود اطلاعات از صفحه های ضبط شده در سفرهای پاریس و تفلیس و آخرین ضبط شده های وی در تهران، در شرایط کنونی مقدور نمی باشد اما تردیدی نیست که بیش از دویست اثر از وی ضبط شده که با کمانچه های شش سیم و چهارسیم اجرا شده اند. نکته جالب و جذاب آنکه صدای باقرخان نیز در چند تصنیف بصورت همخوانی و در حداقل دو تصنیف بصورت مستقل ضبط شده و به یادگار باقی مانده است. فهرست برخی از آثار و نمونه

های متعددی از لیبل صفحه های باقرخان در مقالات شماره های گوناگون **صفحه سنی** (و من جمله لیبل شناسی موناک رکورد در همین شماره) آمده است.

تصنیف و رنگ قطار باصدای باقرخان
G.C.-7-12186
صفحه ۱۰ اینچ - سال ۱۹۰۹

کمانچه سولو بیات ترک
16010
صفحه ۷ اینچ - سال ۱۹۰۶

اسناد و مدارک مکتوب

خوشبختانه باهتمام فرزندان، نوادگان و بطورکلی خانواده هنرمند باقرخان، مجموعه باارزشی از اسناد و مدارک مکتوب وی شامل نت، عکس، کارت پستال و برگه از یک مکتوب خطی موسیقی برجای مانده و در دسترس است.

باقرخان در کودکی

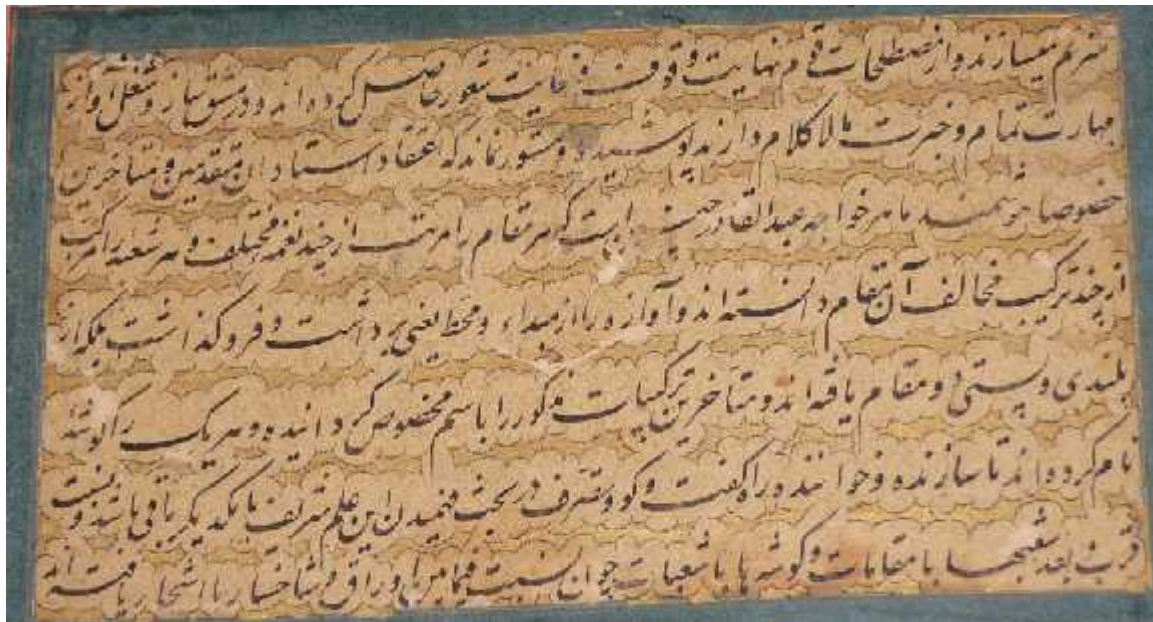
نتهای مورد اشاره، روایت باقرخان از ردیف نوازی با کمانچه می باشد که امید است مجموعه کامل آن هرچه زودتر منتشر شده و گنجینه میراث موسیقی ایرانی را غنایی بیشتر بخشد. آقای حسین سالک در پایان نامه کارشناسی خویش - که در گروه موسیقی دانشکده هنرهای زیبا در دسترس است - از بخشی از این نتها استفاده کرده اند. از مشاهده مجموعه عکسها و کارت پستالهای متعلق به باقرخان پیداست که وی دارای روحیه ای شاد و سرزنده و اهل معاشرت و تفریح بوده و دوستان صمیمی وی بویژه عیسی آقاباشی در بسیاری از عکسها و در سنین مختلف مشاهده می شوند. نسخه هایی از عکسهایی که توسط مرحوم خالقی در سرگذشت موسیقی ایران مورد استفاده قرار گرفته، در مجموعه عکسهای باقرخان وجود دارد که یادداشتهای حاشیه آنها، اطلاعات گرانبهایی را در اختیار می

باقرخان در کهنسالی

گذارد. این مجموعه را می توان در دسته های ذیل قرارداد:

- عکس های شخصی باقر خان، که حاوی عکسهایی از کودکی تا کهنسالی وی می باشد
 - عکس های خانوادگی، که عکسهایی از آقا حسینقلی، علی اکبر خان و عبدالحسین خان شهنازی نیز در بین آنها وجود دارد
 - عکس های تفرج و محافل هنری، که حاوی عکسهایی از هنرمندان و شخصیت های هنری است و تعدادی از آنها کپی نسخه اصلی می باشد که در سال ۱۳۱۸ توسط آقای ذبیح الله ملک پور به باقرخان اهدا شده است
 - عکس ها و پرتره های شخصی، که دوستان باقرخان به وی هدیه کرده اند و در بین آنها نسخه ای از عکس منتشر شده ای از عارف قزوینی مشاهده می شود
 - عکس هایی از رجال و چهره های سیاسی عصر قاجار نظیر مظفرالدین شاه، ظل السلطان و
 - مجموعه ای از کارت پستالهای ایرانی متعلق به سالهای ۱۲۹۵ تا ۱۳۱۰ شمسی
- در این مجموعه قطعه ای از یک اثر خطی در موسیقی نیز وجود دارد که شناسنامه آن نامعلوم می باشد و از آنجا که ممکن است مورد استفاده اهل پژوهش قرار گیرد، عینا درج شده است.

سازها

گفته می شود چهار کمانچه از باقرخان باقی مانده است. در عکسهای قدیمی تصاویر متعددی از کمانچه شش سیم باقرخان مشاهده می شود و در بسیاری از صفحه های بجامانده از وی نیز صدای همین ساز قابل تشخیص است و معروف است که این کمانچه متعلق به استاد وی، موسی کاشی بوده و موسی نیز این ساز را از استاد خود دریافت کرده بوده است و براین اساس و با فرض صحت این پیش فرضها، عمر این ساز بیش از دویست سال برآورد می شود. این ساز هم اکنون نزد نوادگان باقرخان موجود و با دقت اندازه گیری شده و در پایان نامه مذکور، همه اندازه های فیزیکی ساز درج شده است. نشانه هایی از شکستگی و تعمیر برروی کاسه ساز پیداست و تفاوت نحوه کوک این ساز با سایر کمانچه ها در کوک شدن جفت سیمها بجای تک سیم است. کمانچه های دیگری که گفته می شود کمانچه های چهار سیم می باشند تاکنون مشاهده نشده اند اما صدای یک کمانچه چهار سیم در برخی از صفحه های باقرخان شنیده می شود.

علاقتمندان می توانند نسخه محدود مجموعه های
صحافی شده سالانه و با جلد سخت

صفحه سنگی

را از طریق سایت

www.persiandiscography.com

سفارش دهند.